

CAPITOLUL ÎNTÂI

INTRODUCERE: ULTIMA FRONTIERĂ

Imaginați-vă un centru comercial de mărimea Australiei; sau o colecție de scrieri ale cărei dimensiuni sunt mai mari decât cele ale Bibliotecii Congresului, ale cărei cărți sunt împrăștiate pe toată po-deaua, iar unele apar și dispar pe neașteptate. De fapt, oamenii sunt dispuși să plătească doar pentru ca scrierile lor să ajungă la tine. Se luptă între ei pentru ca vorbele lor să ajungă în mâinile tale.

Imaginați-vă un tărâm de basm unde toată lumea poate fi oricine sau orice își dorește, unde trecutul și prezentul nu mai contează; sau o conferință politică la care oricine de pe acest pământ poate ține un discurs; sau un bazar turcesc unde se poate cumpăra și vinde orice, în mod legal sau nu.

Imaginați-vă un parc de distracții pentru adulți unde poți găsi dragostea adevărată, unde poți ajunge milionar sau îți poți cheltui toți banii de pe card; sau un balon cu aer cald care circulă cu viteza luminii, dându-ți posibilitatea să te oprești în mijlocul oricărei culturi și al oricărui popor și să cercetezi modul său de viață.

Toate acestea sunt metafore despre internet, care a apărut parcă de nicăieri prin anii '90, legând între ei milioane de oameni prin intermediul conexiunilor digitale și al calculatoarelor personale. Acesta este spațiul virtual, un tărâm imaterial unde găsești culmile civilizației din timpul Renașterii și Reformei, decăderea morală din Sodoma și Gomora, precum și visele de viitor ale tuturor civilizațiilor.

Tot așa cum au adoptat presa tipografică, creștinii ar trebui folosească și internetul pentru Împărăția lui Dumnezeu. Întregul univers se află sub stăpânirea Lui, inclusiv lumea informației transferate în pachete de date, transmise prin routere de mare viteză și trimise apoi prin rețele de fibră optică. Această nouă tehnologie este pentru noi un prilej de a ne exercsa discernământul, de a ne asuma riscuri și poate chiar de a schimba lumea.

CUMPĂRĂ! CUMPĂRĂ! CHELTUIEȘTE! CHELTUIEȘTE! CLIC! CLIC!

Aproape toată lumea vrea să ia parte la acțiune. Spațiul virtual atrage oameni de toate rasele, etniile și credințele, fiecare dintre acestea fiind reprezentată undeva. Oricine știe să citească pe un ecran, să scrie la o tastatură și să-și facă un cont este bine-venit. Iar noile triburi de cumpărători și vânzători vor să-i transforme pe acești utilizatori în clienți.

Tehnologia i-a lăsat pe oameni să înoate într-o mare de informație. Studenții ajung să primească mai multe e-mailuri decât pot citi, companiile primesc instantaneu informații despre starea pieței din statisticele extrase de la clienți, iar agenții de la bursă își riscă averile și monitorizează piața minut cu minut. Cei care găsesc metode ingenioase de a transforma informația în bani (sau care pot face computerele să o transmită mai bine) se pot alege cu recompense foarte frumoase.

Deschiderea frontierei virtuale este o nouă goană după aur, în care se câștigă (și se pierd) averi uriașe și în care căutătorii luptă să-și revendice descoperirile. O mulțime de idei noi de afaceri virtuale s-au aliniat la start, gata să se lanseze și să ajungă la bursă, cu directori vorbăreți laudându-se cu idei noi și ingenioase pentru internet, chiar dacă respectiva companie nu avea profit sau nici măcar un produs.

Aceste visuri și-au văzut confirmarea când acțiunile lor s-au vândut la bursă pe milioane de dolari în bani adevărați.

Aspectul comercial al internetului, promovat adeseori într-un mod extrem de agresiv, este de-a dreptul uluitor. Tot ce ți-ai putea închipui, de la Biblii la conserve de sfeclă, se poate găsi și cumpăra pe internet. Întreprinzătorii adoră lucrul acesta, guvernele îl urăsc, și nimeni nu găsește absolut tot ce caută. Multe industrii nou apărute nu sunt altceva decât afaceri virtuale create pentru a ajuta alte afaceri virtuale.

Centrele comerciale virtuale au apărut în cartiere virtuale. Agen-
tul de vânzări care bate la ușă este înlocuit acum de un inofensiv link
albastru spre o pagină de internet. Participanții la licitații virtuale li-
citează pentru absolut toate obiectele care pot fi închipuite. Uitați-vă
doar la Amazon.com, compania comercială din Seattle care de la o
librărie mică a ajuns să întruchipeze viitorul comerțului. Cu profituri
zero, dar cu o valoare de piață imensă, compania s-a extins tot mai
mult de la cărți la muzică, filme, jucării, software și chiar unelte. Ea
și-a deschis infrastructura către cei din exterior, prin licitații online
și așa-numitele zShops, care permit altor comercianți să-și deschidă
magazine virtuale pe pagina ei de internet.

Super-magazinele apar pe internet mai repede decât le-ar putea
construi cineva în lumea reală. Întrucât nu au nevoie de suprafețe
imense de teren și de clădiri din cărămidă și mortar, concurența este
mai mare ca oriunde. Ironia este că însuși numărul atât de mare de
jucători pe piață face ca marjele să scadă și profiturile să fie greu de
obținut. Aceleași crose de golf, discuri sau cărți de cântări par să
fie oferite de un număr infinit de competitori. Când vine vorba de
speculă, prețurile pot coborî până la cele de tip en-gros sau chiar mai
jos. Magazinele sunt dispuse să piardă bani astăzi doar pentru a-și
asigura o cotă de piață mâine.

Această concurență acerbă face din internet o piață a cumpărătorului. Guvernul încă mai caută modalități de a impozita aceste tranzacții virtuale, iar autoritățile locale și statale se îngrozesc la ideea impozitelor pierdute pe venituri și proprietăți. Reprezintă toate acestea o oportunitate pentru un comercialism și un consumerism nesăbuit? Da, dar la fel este și sistemul poștal și fiecare ieșire de pe autostradă. Scopul suprem al celor care caută o afacere bună pe internet nu ar trebui să fie cheltuiala fără limite, ci administrarea mai bună. Niciodată în istoria omenirii nu a existat un sistem mai bun de identificare a celui mai bun produs la cel mai bun preț. Această economie liberă funcționează exact așa cum a anticipat Adam Smith.

POȘTĂ ELECTRONICĂ, COMERȚ ELECTRONIC, ECONOMIE

Această perioadă de avânt a lumii digitale nu face din internet o simplă destinație. Pentru unii el poate deveni o carieră, pe măsură ce internetul se transformă într-un factor tot mai important în economie. Explozia bursei din perioada anilor 1990, care ar fi fost imposibilă fără afacerile virtuale, este doar un astfel de exemplu. Dacă internetul a fost rezultatul unui vis de libertate, el crește acum hrănindu-se cu visuri despre piețe libere. În orice parte a lumii s-ar afla, oamenii pot naviga în căutare de produse sau locuri de muncă. Rezultatul este un capitalism descătușat.

Un simplu cont de e-mail oferă oricărui operator de informații oportunitatea de a lucra independent, de a oferi consultanță, de a obține resurse, de a încheia contracte, de a lucra pentru cel care oferă mai mult. Mobilitatea a crescut fiindcă oamenii pot lucra oriunde s-ar afla – chiar și acasă sau în vacanță. Este o mobilitate realizată prin absența deplasării. Licitațiile online transformă gospodinele în comercianți de fier care licitează pentru orice, aplicând în mod direct legile cererii și ofertei.

În birourile noii economii, angajații se bucură permanent de lejeritate, întrucât companiile pragmatice renunță la codurile vestimentare și comportamentale într-o goană după eficiență cum nu s-a mai întâlnit nici măcar în timpul Revoluției Industriale. Cei pricepuți în funcționarea calculatoarelor sunt recrutați precum marile staruri și li se oferă salarii mai mari și acțiuni doar ca să se mute de la o companie la alta. (Cui îi pasă că vin la lucru în pantaloni scurți, atâta timp cât știi să scrie programe?!)

Să nu uităm că această explozie impresionantă s-a produs pe când tehnologia se afla (și se află) încă în dezvoltare. Această tehnologie este complet nouă, dar nu dispare niciodată. Zilnic sunt inventate noi aplicații, iar tehnologia devine tot mai performantă, mai ieftină și mai inovatoare – deschizând și mai multe posibilități și ridicând tot mai multe întrebări.

Chiar dacă internetul schimbă modul de lucru al oamenilor, el nu le schimbă natura. El nu este o cale spre o utopie, spre prosperitate eternă, și nici un drum ușor către succes. Noua economie nu face decât să înmulțească opțiunile pentru acei oameni inteligenți care sunt gata să-și suflece mânecile și să treacă la treabă. Munca rămâne muncă și șeful rămâne șef, chiar dacă nu mai poartă costum și cravată. Disciplina personală, munca asiduă și ingeniozitatea rămân esențiale și continuă să fie răsplătite foarte bine într-o economie nebună a internetului.

SUNĂ-MĂ, APELEAZĂ-MĂ, SCRIE-MI UN E-MAIL, VORBEȘTE-MI!

Și totuși, comunicarea cea mai importantă nu constă în ceea ce fac specialiștii cu internetul, ci în ceea ce își spun oamenii de rând unii altora pe internet. E-mailul este cel mai mic numitor comun al lumii virtuale. A fi conectat înseamnă a avea o adresă de unde să poți tri-

mite și primi mesaje. Orice altceva pălește ca importanță. E-mailul îl ajută atât pe cel singuratic, cât și pe călătorul obișnuit să socializeze.

Mai ieftin ca o convorbire telefonică și mai ușor de utilizat decât un aparat de fax, e-mailul facilitează întâlnirea și comunicarea între oameni care înainte nu puteau avea niciun fel de relații. El contribuie la supraviețuirea unor prietenii care s-ar fi destrămat din pricina împrejurărilor schimbătoare. Un contabil din statul Montana poate primi ajutor din partea unui programator din India. Un scoțian îmbrăcat în kilt se poate îndrăgosti de o frumusețe din sudul Statelor Unite. Iar adversarul tău la partida de șah poate fi din Rusia sau chiar vecinul tău de bloc.

În cea mai mare parte a secolului al XX-lea, astfel de lucruri ar fi părut extravagante, costisitoare și de-a dreptul imposibile; și totuși, ele sunt astăzi luate de-a gata. Cui îi mai pasă acum dacă cei din grupul de studiu biblic online locuiesc sau nu în aceeași țară cu el?

E-mailul nu dă buzna și este înșelător de simplu. El nu bate la ușă, nu sună și nu întrerupe o cină. Nu trebuie să-ți faci griji cu privire la scrisul de mână, la plicurile speciale sau la drumul până la poștă. El poate fi direct ca o convorbire telefonică sau lejer ca o carte poștală trimisă din vacanță. E-mailul stă pur și simplu și așteaptă să fie citit. Îl poți ignora, îl poți savura imediat, îl poți tipări și citi după moda veche sau îl poți transmite mai departe la câți oameni dorești. Programele de e-mail vin și trec, dar formatul de bază a rămas neschimbat de ani de zile. Scrii adresa destinatarului, adaugi subiectul, scrii mesajul și îl trimiți. Nu sunt prea multe de învățat.

Timpul, spațiul și geografia nu au dispărut, însă au dobândit noi semnificații. Dacă ar fi nepolíticos să suni pe cineva la miezul nopții, nimeni nu se supără să scrie sau să primească un mesaj electronic la ora 2 dimineața. Aceste mesaje nu întrerup niciodată nimic și pot fi citite oricând (iar dacă nu vrei să comunici, apeși pur și simplu tasta de ștergere și mesajul dispare îndată).

E-mailul a readus la viață arta muribundă a scrierii de scrisori. El lovește din nou în tendința noastră de atrofiere intelectuală, cerându-ne o oarecare cultură de bază. De fapt, orice ai vrea să faci, trebuie să știi să scrii. Mai trebuie să înveți apoi să gândești înainte de a tasta. Ceva ce ai fi putut spune la telefon trebuie transpus acum în forma unei scurte compuneri. În felul acesta, mulți descoperă care sunt punctele slabe și forte ale stilului lor de a scrie. E-mailul are propriile sale reguli pentru tact, delicatețe, prietenie și genialitate. Câteva cuvinte pot șterge amintirea unor gesturi nepotrivite sau îl pot transforma pe un gentleman într-un nemernic. Niște cuvinte aruncate în febra momentului pot fi interpretate total greșit de către cineva care citește încet, în timpul liber. Dar scriitorii competenți învață că tastatura este mai puternică decât sabia.

Din nefericire, frumusețea e-mailului este pângărită în permanență de mesaje nesolicitate („spam”, „junk”). Acestea se adună în căsuțele de e-mail din întreaga lume și nu se întrezărește nicio soluție la problemă. Un studiu efectuat de GartnerGroup la mijlocul anului 1999 asupra unui număr de 13.000 de utilizatori de e-mail¹ a ajuns la concluzia că 90 la sută dintre utilizatori primesc cel puțin o dată pe săptămână mesaje nesolicitate care promovează absolut orice, de la pornografie pe internet la jocuri piramidale sau leacuri rapide împotriva bolilor.² Aproape 50 la sută dintre utilizatori primesc astfel de mesaje de șase ori pe săptămână sau chiar mai des.

Analiztii companiei Gartner spun că numărul mesajelor publicitare nesolicitate crește cu cât își păstrează cineva mai mult adresa de e-mail. Spre deosebire de publicitatea prin poștă, care îl costă doar pe expeditor, mesajele electronice îi costă și pe destinatari, și pe cei care le oferă acestora serviciul de e-mail, sub forma timpului irosit, a lățimii de bandă utilizate și a spațiului pe hard disk. Este suficient să intri pe o adresă de chat sau să-ți publici undeva adresa de e-mail,

și te poți alege cu un val de reclame nebune – și, mai rău, cu forma cea mai vulgară de pornografie. Odinioară, trebuia să cauți din greu pe internet ca să găsești pornografie, lucru care o făcea accesibilă, dar ușor de evitat. Acum, din pricina spamului, ea te vânează pe tine.

Pentru cei care doresc o comunicare bidirecțională mai directă și la îndemână, timpul se poate întinde într-o altă direcție. Este vorba de fratele mai mic și mai ieftin al e-mailului, chatul. Oamenii pot trimite și primi mesaje la nesfârșit, în timp real. Dezavantajul este că în timp ce e-mailul oferă persoanei instrumente de scris adaptate la stilul personal al fiecăruia, chatul impune tuturor conversațiilor același format sărac de grupuri simple de propoziții.

Chatul este prezentat în două ambalaje, camera de chat (unde mai mulți oameni stau laolaltă ca niște străini la o petrecere) și mesageria instantanee (unde două persoane comunică între ele ca și cum ar vorbi la telefon). Ambele forme de chat oferă oamenilor ocazia de a-și face prieteni, de a lucra sau de a se purta ca niște idioți. Cu mesageria instantanee, poți vedea dacă cineva de pe glob pe care îl cunoști este conectat la internet sau nu la momentul respectiv; iar dacă este, îi poți trimite pe loc un mesaj împreună cu căsuța în care să-ți răspundă. (Presupunând că celălalt este dispus să comunice cu tine.)

America Online a îmbunătățit acest proces printr-o invenție numită „lista de prieteni”, avantaj de care s-a folosit pentru a cuceri lumea serviciilor digitale. Milioane de oameni au astăzi liste de persoane pe care le salută, cu care comunică sau pe care chiar le hărțuiesc pe internet. Este simplu, ieftin și revoluționar. Fie că se desfășoară prin intermediul mesajelor instantanee sau în camerele de chat deschise publicului, conversațiile electronice pot dura ore în șir. Absolut totul, de la afaceri la povești de dragoste, a accelerat în această direcție.

Dat fiind faptul că mesajele electronice sunt aproape întotdeauna interactive și pe suport scris, ele pot fi cu atât mai bine gândite și mai

expresive. Aceste conversații bazate doar pe cuvinte, fără mimică sau timbru vocal, creează un sentiment ciudat de intimitate. Paradoxal, unul dintre motivele pentru care corespondența electronică poate fi mai personală este gradul mai ridicat de anonimat. Ascunzându-se în spatele unui nume codat sau al unei identități electronice vagi, omul se poate exprima liber, neîngrădit de convenții sociale, de sfi-ală sau de jenă. (Un program avangardist de chat le permite chiar utilizatorilor să pună un personaj de desene animate să se plimbe de colo-colo într-o fereastră de pe ecran.) Pe chat, oamenii se simt mai liberi să-și exprime anumite păreri mai puțin populare, pe care nu le-ai auzi niciodată la o conversație din timpul cinei sau lângă aparatul de cafea din holul biroului. Unii au susținut din răspuțeri că omul poate renunța la toate caracteristicile sale din lumea reală și poate trăi pe internet ca o ființă auto-inventată. Desigur, lucrul acesta nu poate fi bun. Dacă, așa cum s-a afirmat, adevăratul caracter se poate observa din modul în care se comportă cineva atunci când este singur și nu-l vede nimeni, anonimatul oferit de internet permite ca adevărata natură a omului – natura păcătoasă – să iasă la suprafață și să se manifeste fără nicio inhibiție.

În ciuda prietenilor serioase care se leagă online, există și ciudați care cutreieră prin camerele de chat. Pentru fiecare conversație decentă pe AOL sau IRC există o sumedenie de vorbe goale și o doză imensă de vulgaritate în timp real. Să cauți o cameră de chat bună este ca și cum ai săpa ca să găsești aur.

Conversația electronică presupune abilitatea dobândită de a elimina rapid tot ce e inutil și superficial. Cu toată comunicarea serioasă, sprijinul personal și relațiile umane autentice pe care această nouă tehnologie le-a făcut posibile – chiar între oameni care locuiesc într-un capăt sau celălalt al pământului – comunicarea electronică este și o oportunitate pentru vulgaritate (injurii libere, pline de ură

și de obicei obscene), sex virtual (chaturile erotice care încurajează auto-stimularea) și identificări înșelătoare la scară largă (bărbați care se pretind a fi femei, femei care se pretind bărbați și alte tactici elaborate de înșelătorie și identificare).

Toată această nebunie depășește limitele calculatorului personal. Într-un final, milioane de oameni vor vedea cum legătura la internet, linia de telefon și cea de televiziune prin cablu se îmbină toate într-o singură mufă în perete. Cu o conexiune suficient de rapidă, programele TV și paginile de internet vor începe să arate la fel. Distracția, informația și comunicarea personală se găsesc în procesul de unificare. Deși în felul acesta se va crea un mediu de comunicare total, el nu va fi un apel colectiv și unificator către mase, așa cum a fost televiziunea. El va fi mai degrabă un cocon intim, întrucât fiecare persoană va avea acces exact la ceea ce îi stimulează simțurile personale.

Odinioară, televizoarele aveau doar trei canale; ulterior, televiziunea prin cablu a urcat numărul la cincizeci (cele mai multe dintre acestea contribuind doar cu emisiuni preluate și refăcute de pe alte rețele de televiziune). Fuziunea internetului cu televiziunea va însemna însă că telespectatorii vor putea urmări ce vor dori și când vor dori. Pe măsură ce comunicarea în masă va fi înlocuită de comunicarea individuală, telespectatorii vor avea posibilitatea de a alege dintr-un mare număr de opțiuni, de la filme clasice la experimente avangardiste, de la studii biblice la seminare New Age, de la programe pentru familie la cea mai perversă formă de pornografie. Omul va fi propriul său director, redactor și cenzor de programe, renunțând la tot ceea ce nu-i va plăcea, în condițiile în care își va putea satisface orice fel de capriciu.

ÎN ANALIZA SITUAȚIEI

Deși toate acestea au fost proclamate ca fiind cea mai mare inovație de la presa tipografică a lui Gutenberg încoace, nimeni nu prea înțelege ce înseamnă aceasta. Comunicarea, comerțul și informația au intrat într-un ritm accelerat, însă realitatea morală rămâne neschimbată.

Cea mai mare parte din ceea ce se spune despre internet este informație de natură practică – cum să te conectezi, cum să-i scrii un e-mail șefului tău, sau cum să deschizi o pagină de internet de un miliard de dolari. (Din moment ce mediul este atât de pragmatic, trebuie să ne așteptăm la așa ceva.) Din când în când, cineva discreditează întregul proiect, spunând că este complicat, promovat excesiv și neprofitabil. Alteori, oamenii batjocoresc subcultura predominant masculină a fanaticilor care lucrează și se joacă, avansând această nouă frontieră. Jurnalista Paulina Borsook exagerează prin modul în care descrie comportamentul uneori anarhist al acestor oameni, exprimându-și nemulțumirea față de acești „tipi otrăviți cu testosteron, având microcipuri pe umeri și prea mult timp liber la dispoziție”³.

Două grupuri de oameni au promovat paradigmele cele mai optimiste despre internet – futuriștii și gnosticii. Futuriștii vorbesc despre o „Nouă Economie” schimbată pentru totdeauna de tehnologie. Între timp, gnosticii afirmă că spațiul virtual este un univers alternativ, complet, cu noi politici și noi religii. În acest amestec libertar-stânga, omul poate trăi ca un cetățean liber, autonom, cu o intimitate absolută, ferit de orice impozite, de geografie, de guverne, de rasă, de gen, de etnie sau de orice lege referitoare la obscenitate.

FUTURIȘTII

Futuriștii se uită la tehnologie, se miră o clipă și apoi declară ce înseamnă aceasta pentru toată lumea. De obicei, tendința este una alertă. Internetul împlinește visurile multora care au văzut lumea schimbându-se dintr-o societate industrială într-una a informației. Televiziunea, sateliții și telefonul se încadrează într-un anumit tipar, iar internetul este următorul pas decisiv.

Alvin Toffler a fost cel care a răspândit lucrul acesta exprimându-l într-un mod accesibil maselor. Cartea sa din 1980, *Al Treilea Val*, a prezis mari schimbări în economia globală. Toffler nu a anticipat revoluția internetului așa cum o cunoaștem noi, însă el a explicat că niște calculatoare ieftine aveau să creeze schimbări majore în modul nostru de viață, printre care accesul la arhive imense, abilitatea de a genera cu ușurință idei noi și chiar creșterea rolului muncii de la distanță pe calculator.

În ciuda aerului de New Age pe care îl aveau prezicerile sale, Toffler i-a ajutat pe oameni să se concentreze asupra faptului că aveau să se producă schimbări majore. Lumea avea să fie condusă de ceva mai mult decât simplul „complex militar-industrial” despre care vorbeau unii. Toffler a mers prea departe cu discuția sa despre „noua civilizație”, însă atunci când oamenii de azi vorbesc despre revoluția digitală, ei intră într-o discuție la a cărei definire a contribuit Toffler.

Astăzi, futuriștii sunt pretutindeni. Poate că cel mai pragmatic reprezentant al lor este învățatul libertar pe nume George Gilder. Încă înainte de vreme, el a inventat două cuvinte care descriau marile mișcări din tehnologie – microcosmosul și telecosmosul. *Microcosmosul* se referă pur și simplu la tendința calculatoarelor de a deveni din ce în ce mai puternice și mai ieftine în același timp. *Telecosmosul* reprezintă creșterea exponențială în valoare, produsă de conectarea

tuturor acestor calculatoare la o rețea. La începutul anilor 1990, el spunea că aceste rețele de calculatoare aveau să devină mult mai importante decât televiziunea, sau decât produsele electrocasnice, sau decât industria filmului. Atunci când vorbește Gilder, oamenii nu se mulțumesc doar să-l asculte. Ei aleargă de îndată la brokerul lor și caută să cumpere acțiuni. Ori de câte ori o companie este recomandată în revista sa lunară *Gilder Technology Report*, de obicei prețul acțiunilor explodează.

Filozofia lui Gilder despre viitor gravitează în jurul unei teme – lărgimea de bandă care se extinde mereu. Lărgimea de bandă se referă la cantitatea de informație pe care o poate transmite un calculator. Atunci când cumperi un modem de viteză mai mare, ai mai multă lărgime de bandă și poți face mai multe lucruri pe internet. Când toată lumea își crește lărgimea de bandă, economia explodează.

Astfel, Gilder privește în jur și identifică anumite companii despre care crede că vor împinge și mai departe granițele lărgimii de bandă. Programe mai bune de navigare pe internet, conexiuni mai rapide între celulare și rețele mai eficiente, acestea sunt genul de lucruri care îi atrag atenția. Deși are reputația de a ști cum să-și aleagă cele mai bune acțiuni – criticii spun că încurajează specula și „exuberanța irațională” – el de fapt operează pe baza unei metodologii bine întemeiate.

La un moment dat, el i-a criticat pe conservatorii care manifestă un „scepticism orb” față de tehnologie, de parcă aceasta ar fi doar o simplă bucată din lumea modernă care trebuie atacată. „Sunt predispuși să creadă că tehnologia este mașinăria” spunea Gilder într-un interviu dat în anul 1992.⁴ De aceea, ei atacă pe nedrept ceea ce ar trebui să accepte.

Mulți au fost cei care s-au mai perindat din momentul în care a început explozia internetului, mai ales ca specialiști în afaceri. La

standurile cu ziare, *Wired*, *Fast Company*, *Business 2.0* și altele au adoptat în unanimitate această atitudine „conectează-te și pune-te în mișcare”. Ea are rolul de a-i ajuta pe oameni să-și dea seama cum să întrebuințeze aceste instrumente excelente (și adeseori costisitoare). Este suficient să te uiți la reclamele din reviste și vei avea o idee despre energia folosită și despre comorile căutate.

GNOSTICII

În timp ce Timothy Leary, marele guru al drogurilor din anii '60, zăcea pe patul de moarte, bolnav de cancer, se răspândea zvonul că el urma să se sinucidă în direct pe internet. Adepții săi îl puteau urmări pe o cameră de filmat conectată la internet, iar el era fixat pe acest nou gen de expansiune a minții. Știind că urma să moară, lui Leary i-a venit ideea că ar putea să-și descarce cumva toată gândirea pe internet. În felul acesta, conștiința sa avea să fie nemuritoare, conectată la conștiința globală care se forma în spațiul virtual, astfel că el avea să dobândească o viață veșnică virtuală. Întregul plan a fost o ultimă cascadorie publicitară înainte de mormânt și cel mai odios exemplu de gnosticism ascuns în spatele unor termeni tehnici pretențioși.

Trupul său măcinat de cancer și răvășit de droguri – „mașinăria sa de carne” – a făcut cunoștință cu moartea în stilul clasic, și nu s-a inventat niciun super-computer suficient de mare ca să poată stoca tot ce există în mintea unui om, darămite în sufletul lui. Această posibilitate este însă transformată în ceva în care oamenii își pun credința, astfel că pentru mulți, mistificarea internetului are valoarea unei noi religii. De fapt, aceasta este exprimarea metafizicii New Age în termenii tehnologiei tangibile, pământene.

Unii gânditori și artiști declară că intrăm într-o eră „post-umană” în care limitările trupului – inclusiv realitățile fizice care țin de

gen, rasă, înfățișare și orientare sexuală – vor fi depășite în curând. Nimeni nu știe cine ești tu când navighezi pe internet. Doar ceea ce gândești contează. Trupul tău material nu înseamnă nimic. Limitele acestui univers fizic vor fi depășite, iar noi vom exista într-o stare de „spiritualitate” adevărată, într-un univers pe care ni-l vom fi creat noi înșine.

Bineînțeles, în realitate puțini oameni vor să trăiască în acest fel. Oamenilor le place să aibă mâini, picioare, identități materiale. De obicei, toată vorbăria se rezumă la un limbaj murdar folosit în camerele de chat. Aceasta nu poate substitui dragostea adevărată și viața reală.

O sumedenie de cărți încearcă să explice dimensiunea religioasă a internetului. De exemplu, autoarea de lucrări științifice Margaret Wertheim a scris una dintre cele mai istorice și ezoterice astfel de cărți, intitulată *The Pearly Gates of Cyberspace*. Ea spune că ideea modernă de lume virtuală reînvie lumea supranaturală a lui Dante din *Divina Comedie* și catedralele medievale.

Minimizând importanța spațiului fizic, ascensiunea internetului îi determină pe oameni să-și reanalizeze concepțiile despre modul de funcționare a universului. După cum se spune în cartea *TechGnosis*, spațiul virtual a devenit religia gustului pentru elita influentă. Autorul Erik Davis crede că lucrul acesta este extraordinar și vorbește despre un ospăț păgân de mari proporții în mijlocul revoluției digitale. Scepticismul, nihilismul și materialismul nu umplu acel gol interior uriaș, scrie el. Prin urmare, noile noastre unelte se hrănesc cu dorințele noastre lăuntrice și dau naștere la „OZN-uri, gândirea Gaiană, Noi Ordini Mondiale și utopii tehnologice care plutesc deasupra orizontului mileniului al treilea”⁵. Pseudoștiința urmează științei, iar pseudoreligia le urmează pe amândouă.

Printre acești teho-mistici se regăesc liderul mișcării Heaven's

Gate, Marshall Applewhite, creatorul programului Lotus, Mitch Kapor, sau Al Gore. Fiecare dintre ei a acceptat minunea, farmecul și nouitatea pe care le aduc noile invenții și s-a îndreptat spre un obiectiv spiritual – mântuirea de „zgomotul” lumii materiale și trecerea în „semnalul” cunoașterii pure.

Marele vis gnostic s-a înălțat și apoi s-a prăbușit în cursul anilor 1990, după care a renăscut pe marile ecrane în filmul *The Matrix*. Acesta prezintă povestea lui Neo, un hacker care a descoperit un secret sumbru: viața normală este de fapt o simulare generată pe calculator și impusă oamenilor de niște mașinării care ne înmulțesc, ne înrobesc și ne consumă. Personajul ajunge să fie un fel de Luke Skywalker când, alături de Morpheus, un fel de Obi-Wan, luptă împotriva unei gloate de agenți inamici care arată precum Tommy Lee Jones în *Bărbați în Negru*.

Întrucât în film lumea normală este doar un program de calculator, nimic nu există „în realitate”. Într-o manieră anarhisto-budistă, Neo descoperă că este capabil să facă absolut orice, de la îndoitul unei linguri până la lupte kung-fu prin aer, doar folosindu-și mintea ca să manipuleze Forța ... Rețeaua (*The Matrix*), voiam să spun. Filmul se bazează pe ideea că realitatea obișnuită nu este decât o serie de impulsuri electrice care ne trec prin creier. Nenumărate romane științifico-fantastice ale lui William Gibson, Neal Stephenson și Bruce Sterling spun povești asemănătoare, constituind genul literar cunoscut ca „cyberpunk”.

Cu toate acestea, *The Matrix* nu vorbește în întregime despre o lume plină de mașinării de carne. Fantezia utopică oarecum evidentă a filmului este că odată ce „sistemul” este răsturnat, oamenii pot trăi eliberați de reguli și de jocuri de putere într-o lume reală, fizică. Din perspectivă creștină, o astfel concepție despre lume și viață este complet falsă, însă milioane de oameni sunt fascinați de această mitolo-

gie. Această concepție îi încurajează pe oameni să vadă internetul ca pe un catalizator într-o experiență ascendentă. Ea oferă acel sens și acea energie mistică a religiei, dar fără partea neplăcută a moralității, uceniciei, teologiei și Crucii.

DUMNEZEU, LUMEA REALĂ ȘI CREȘTINISMUL REAL

Dar unde este Dumnezeu în toate acestea? Spațiul virtual pare să fie un univers creat integral de ființele umane, care le permite acestora să uite de adevăratul Creator. Și totuși, lumea este în continuare sub stăpânirea Lui. Istoria s-a schimbat, dar Dumnezeu nu.

Ce trebuie să facă atunci creștinii? Să îmbrățișeze poziția amișă și să nu aibă niciun fel de legătură cu tehnologia nouă din pricina urii, a obscenității și a răului? Bineînțeles că nu. Un motiv este acela că, pe măsură ce societatea va deveni tot mai dependentă de internet, acesta nu va putea fi evitat foarte ușor. La urma urmei, internetul este o unealtă, tot așa ca telefonul sau poșta. Ca să nu mai vorbim de faptul că, pentru creștini, lumea virtuală este extrem de utilă – în vocația lor, la nivel personal, dar și în lucrare.

Creștinii trebuie să folosească internetul, alegând să nu ia parte la idolatria, închinarea la tehnologie și mult vestitele schimbări de paradigmă care pălesc în fața concepției biblice despre lume și viață. De fapt, internetul poate fi folosit pentru a promova o concepție creștină despre lumea reală.

În același timp, creștinii trebuie să-și protejeze familiile, copiii și pe ei înșiși de pedofili, prădători, falși artiști și maestri ai pornografiei care au o prezență importantă în spațiul virtual. În fața acestei poveri, unii se întrebă dacă nu cumva amișii au găsit răspunsul cel bun. Nu trebuie să fie însă așa.

Unul dintre scopurile acestei cărți este să demistifice internetul

într-un mod eliberat de jargoane, care să se adreseze persoanelor fără pregătire tehnică. Atunci când copiii lui Israel rătăceau prin pustiu, ei au căzut într-un păcat teribil, pedepsit de Dumnezeu printr-o invazie de șerpi veninoși. La porunca lui Dumnezeu, Moise și-a folosit tehnologia din Epoca Bronzului pentru a construi un șarpe de bronz înălțat pe un stâlp. Dumnezeu a făcut astfel încât oricine era mușcat și privea la șarpele de bronz era vindecat – o proclamare tipologică uluitoare a lui Cristos, care a purtat în trupul Său înălțat pe cruce toate păcatele omenirii, pedeapsa cuvenită pentru acestea și blestemul Șarpelui satanic însuși. „Și, după cum a înălțat Moise șarpele în pustie, tot așa trebuie să fie înălțat și Fiul omului, pentru ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viața veșnică” (Ioan 3:14-15).

Cu timpul însă, pe măsură ce israeliții au căzut în apostazie, până și această operă de artă evanghelică a fost transformată în idol și interpretată după modelul popoarelor vecine care se închinau șerpilor. Când Ezechia a ajuns rege însă, el s-a străduit să elimine orice închinare la idoli și să reîntoarcă poporul către Dumnezeul adevărat. Aceasta a presupus și rezolvarea problemei relicvei din vremea lui Moise, care, probabil spre regretul nostru, nu a ajuns să fie pusă într-un muzeu. Traducerile moderne ale Bibliei umbresc puțin semnificația a ceea ce a făcut Ezechia cu adevărat, însă varianta din *Versionea King James Autorizată* se bazează strict pe textul ebraic: „A îndepărtat înălțimile, a sfărâmat stâlpii idolești, a tăiat Astarteele și a sfărâmat în bucăți șarpele de aramă, pe care-l făcuse Moise, căci copiii lui Israel arseseră până atunci tămâie înaintea lui: și l-a numit Nehuștan” (2 Împărați 18:4). „Nehuștan” înseamnă „obiect din bronz”. Ezechia l-a distrus, însă pentru a stârpi complet idolatria, el a fost nevoit să-l demistifice totodată. „Aceasta este o bucată de bronz” a spus el. „Da, este o relicvă extraordinară din istoria noastră și este o minunată operă de artă cu mesaj evanghelic. Dar ea nu este ceva

magic, nu trebuie să i ne închinăm și nu avem voie să-i îngăduim să ne abată de la cale. Este doar o bucată de metal.”

Profeții făceau întotdeauna lucrul acesta în încercările lor de a scoate poporul din idolatrie. „Chipul acesta nu este un dumnezeu; este o bucată de lemn. Voi faceți focul din așa ceva. Obiectul acesta nu are nimic care să vă poată mântui și nimic de care să vă fie frică.” (Vezi, de exemplu, Isaia 44:12-20.)

Orice tehnologie are anumite limite specifice naturii umane. În serialul TV *Wonderful World of Disney* de la începutul anilor 1960, Tărâmul de Măine (Tomorrowland) reprezenta ceea ce avea să aducă probabil secolul următor, mai exact anul 2000. Ni s-a spus că toate nevoile noastre legate de alimentație vor fi satisfăcute cu ajutorul unor pastile și al unor produse nutritive uscate și congelate. Așa ceva nu se va întâmpla niciodată. Oamenilor le va plăcea întotdeauna să mănânce hrană adevărată. Peisajul din Tomorrowland era unul de beton și plastic, cu case rotunde amplasate pe niște stâlpi înalți, iar natura, complet inexistentă în acest spațiu de triumf al ingeniozității științifice. În realitate, trecuți fiind acum de anul 2000, ceea ce facem noi este să restaurăm clădirile victoriene, să trăim în case noi care arată ca și cele vechi și să cerem cu insistență multe spații verzi în orașele noastre. Cu toate pretențiile lor moderniste, oamenii au nevoie de frumusețe, de istorie și de natură.

În același fel, oamenii au nevoie de o realitate obiectivă. Ei nu vor reuși niciodată să se elibereze de condiția lor umană, oricât de mult ar încerca. Nu se vor putea retrage niciodată complet într-o realitate virtuală creată de ei, nici chiar dacă ar dori aceasta. Adevăratele întrebuințări ale internetului sunt cele care se ramifică în viața reală, fie că duc la câștigarea unor sume de bani sau la încheierea unei căsătorii. Iar lumea reală se află sub stăpânirea lui Dumnezeu.

Una dintre dezamăgirile produse de noua tehnologie este că ea

nu a avut un impact foarte semnificativ asupra educației. În ciuda publicității și a investițiilor uriașe ale școlilor în echipamente, laboratoarele de informatică nu fac altceva decât să proceseze texte, să transmită e-mailuri și să le permită studenților să joace o sumedenie de jocuri. Notele la citire și scriere sunt extrem de scăzute, iar educația științifică, cu toată mândria noastră legată de tehnologie, se află într-o stare și mai jalnică. Dacă programa nu funcționează, computerele nu sunt altceva decât o risipă de bani.

Fără îndoială că potențialul educativ al internetului nu a fost demonstrat decât într-o măsură redusă, însă toate aceste sisteme de informație nu i-au făcut până acum pe tineri mai cunoscători. După cum spunea un pedagog, dacă îi dai copilului un pian, nu vei face din el un muzician. Iar dacă îi dai un stilou – sau un procesor de text – nu vei face scoate din el un scriitor. Vechile îndatoriri ale pedagogului și condiția umană cu toate limitările, suferințele și aspirațiile ei sunt aceleași.

Ideea este că tehnologia reprezintă o unealtă. Valoarea uneltei depinde de ceea ce faci cu ea. Din perspectivă creștină, internetul deschide larg o ușă pentru evanghelizare. Astăzi este posibil să comunici cu oameni din lumea întreagă, trecând peste granițe și peste legi anticreștine. Este o cale pe care gândirea creștină poate pătrunde pe piața ideilor fără a fi limitată de niște portari intelectuali care de un secol încoace au exclus perspectiva biblică. Sau, în același fel, internetul poate fi folosit ca o gaură neagră a izolării, a autoamăgirii și a păcatului.

Bineînțeles că internetul nu este o unealtă precum fierăstrăul sau ciocanul. Este o unealtă pe care o putem folosi, dar care ne poate folosi la rândul ei. Întrucât are de-a face cu informația, limbajul și gândurile, internetul ne poate modela gândirea și experiențele în moduri complexe, uneori chiar fără ca noi să ne dăm seama de aceasta. În

esență însă, ca orice unealtă, el devine o prelungire a ființelor noastre. De fapt, internetul prelungeste ceea ce suntem noi cu adevărat.

În centrul suprem de amuzament – care vine, după cum am spus, odată cu integrarea televiziunii, calculatorului și internetului – când lumea își va putea satisface orice fel de gusturi, vulgarul va rămâne tot vulgar. De fapt, vulgaritatea va fi fără limite, atingând adâncimi pe care nu le-am văzut încă (deși ai putea crede că mai rău nu se poate). Dar și gusturile bune pot fi satisfăcute, accesând lucrări mărețe de semnificație, moralitate și profunzime care nu sunt disponibile în prezent în marele deșert al televiziunii.

Pentru creștini, provocarea va fi în primul rând să iasă din când în când din acest univers al amuzamentului pentru a-i face o vizită vecinului bolnav din blocul alăturat. Va fi de asemenea o provocare să rezite ispitelor moștenite de natura lor păcătoasă. Creștinii au privit de multe ori păcatul ca pe ceva de care se pot ține la distanță. Relele vin din afară și sunt un factor contaminant de care trebuie să ne ferim. La un anumit nivel, acest mod de a privi păcatul este bun, evitând ocazia și ispita de a păcătui, și este important ca oamenii să-și protejeze copiii și chiar cultura de prezența depravării. La modul suprem însă, după cum ne-a avertizat Însuși Isus, nu ceea ce vine din afară îl face pe om necurat, ci ceea ce iese din inima lui. „Căci din inimă ies gândurile rele, uciderile, preacurviile, curviile, furtișagurile, mărturiile mincinoase, hulele” (Matei 15:19). Această enumerare arată de fapt ca o listă destul de cuprinzătoare a necurăției care se găsește astăzi pe internet.

În această eră digitală, va fi important așadar pentru creștini să-și dezvolte virtuțile launtrice – adică să crească în sfințire prin credința transformatoare în Cristos. Ucenicia este o tactică de supraviețuire. Biserica, precum și Cuvântul lui Dumnezeu, sacramentele, doctrina, închinarea – în lumea reală – vor fi fundamentale, cum au fost întot-

deadena, dar mai ales într-un climat în care tot ce este solid, material și obiectiv pare să se năruiască.

Într-un mediu în care suntem asaltați de informații nefiltrate, în așa măsură încât adevărul este amestecat cu legende, bârfe, zvonuri false, nebunii și minciuni, pericolul este supraîncărcarea cu informație, dezorientarea produsă de acest asalt total asupra simțurilor și intelectului. Pentru ca informația să aibă sens, trebuie s-o procesăm printr-un filtru, astfel încât să putem alege ceea ce este valoros din restul de lucruri lipsite de valoare. Unii oameni încearcă să creeze programe de calculator care să joace rolul portarului de care avem nevoie. În ultimă instanță însă, creștinii înrădăcinați în Cuvântul lui Dumnezeu pot fi propriile lor filtre. Concepția biblică despre lume și viață le va furniza criteriile, standardele și discernământul necesare, astfel încât să poată trăi în această nouă mare de informație fără a fi măturați de valuri.